

Undervisningsbeskrivelse

Stamoplysninger til brug ved prøver til gymnasiale uddannelser

Termin	December 2019/Januar 2020
Institution	Herning HF & VUC
Uddannelse	HF
Fag og niveau	KS – religion C, samfundsfag C, historie B
Lærer(e)	Kristian Sandholm Poulsen (Religion), Martin Strunge Petersen (samfundsfag), Bo Filipe Pedersen (Historie) og Carsten S. Kudsk (Historie)
Hold	KS 018 (2.o 2019)

Oversigt over gennemførte undervisningsforløb

Titel 1	Særfagligt forløb i religion: Introduktion til faget
Titel 2	Særfagligt forløb i historie: Styreformer
Titel 3	Særfagligt forløb i historie: Ideologernes kamp
Titel 4	Særfagligt forløb i samfundsfag: Ideologier og partier
Titel 5	Første tværfaglige forløb i KS: Demokratisering og sekularisering
Titel 6	Andet tværfaglige forløb i KS: Det gode samfund?
Titel 7	Særfagligt forløb i samfundsfag: Identitetsdannelse og kulturmøder
Titel 8	Særfagligt forløb i religion: Buddhisme og repetition

Titel 1	Første særfaglige forløb i religion: Introduktion til faget
Indhold	Religion: Introduktion til fagets begreber og metoder (særligt sociologiske begreber, fx maksimalisme og minimalisme), sekularisering (religion mister magt i samfundet, videnskabelige forklaringer overtager religiøse forklaringer, kirke og stat adskilles) og senmoderne religion (synkretisme og individualisme: den religiøse aktør sammensætter selv sin religion, vi ”shopper” religion som identitetsmarkører). 9 religionsdefinitioner og begrebskort. Kildekritik: 3 begreber: <i>Indefra</i> (religiøs kilde, fx en præst), <i>udefra objektiv</i> (ikke religiøs

kilde, fx en lærebog), *udefra subjektiv* (ofte negativ over for religion, fx en ateist).

Intro til kristendom (forskellige Jesus-billeder, kristendommens plot med problem-myte (syndefald) og løsningsmyte (Jesus tager menneskets synder på sig), frelse ved tro og lidt om etik). Jesus har flere roller: Konge, dommer, den lidende tjener, offerlammet. I kristendom frelses man ikke ved gode gerninger, men ved at tro.

Etik: I fortællingen om den barmhjertige samaritaner fortæller Jesus en lignelse om hvordan man skal handle etisk (moralsk rigtigt) mod sin næste (sit medmenneske): Du skal hjælpe folk i nød = næstekærlighed. Kort om pligtetik vs. nytteetik: Pligtetikken sætter altid mødet med det enkelte menneske først, mens nytteetikken prøver at regne ud, hvad der bedst kan betale sig for en større gruppe af mennesker. Diskussion af 4 etiske dilemmaer – fx skal man smide folk ud fra en overbelastet redningsbåd for at rede nogle (nytteetik) eller må man afstå fra at sende folk i druknedøden og eventuelt selv springe i vandet (pligtetik)?

Myte og ritual: Myten er en religiøs grundfortælling, så som skabelsesberetningen, og gennemspilles ofte i et ritual. Fx gennemspilles Jesus' dåb i dåbsritualet og hans fødsel til jul. Ritualet er et fast mønster af handlinger, som har en social effekt ud over det symbolske/religiøse niveau (den troende tror, at barnet i dåben får frelse, men reelt får barnet også et navn, bruden og gommen bliver gift osv.). Ritualet har tre faser: isolation, overgang (liminal fase) og indlemmelse (med ny, social status). Eks: konfirmation – barnet isoleres ved alteret, gennemgår altergang og indlemmes som ”voksen” igen i familien. Vielsen er kvindens overgangsritual (hun går ind med sin far og ud med sin mand: fra faderens datter til gift kvinde, frue i eget hus).

Sekulære ritualer / ateistiske ritualer: sociologisk set har mennesket brug for at markere overgange, fx i arbejdslivet (film om ritualer på arbejdspladsen = professionsrettede problemstillinger). Ateisten Anne Behr iscenesætter sin mands bisættelse på havet som en modsætning til det kirkelige ritual (senmoderne religion, den religiøse aktør, minimalisme).

Pensum:

”Fænomenlogiske grundbegreber”, pdf (baseret på *Gads Religionsleksikon* på religion.dk <https://www.religion.dk/leksikon/> besøgt 17.9.17 og *Begrebsnøglen til religion* på systime.dk <https://begrebsnoeglentilreligion.systime.dk/> besøgt 17.9.17)

Hansen, Preben M.: ”Bag om Den barmhjertige samaritaner” (i pdf), uddrag fra: <http://www.bibelselskabet.dk/undervisning/ressourcer/lydspor%20fra%20bibelen/nelsocan/baggrund>

Madsen, Lene m.fl.: *Grundbog til religion C*, 2. udg. Systime 2012, kapitel 1 ”Brillekursus”, s. 11-20, kapitel 3 ”Kristendom”, s. 52-73 (i pdf) og faktaboks her: <https://grundbogtilreligionc.systime.dk/index.php?id=285>

Pedersen, Anna R.: ”Marie Krarup: Den syriske flygtning er ikke min næste”, uddrag fra artikel fra <http://www.kristendom.dk/hvem-er-min-naeste/den-syriske-flygtning-er-ikke-min-naeste>

Rydahl, John: ”Overgangsritualer”, Gyldendal (i pdf om bryllup): <http://religion.gyldendal.dk/Indgange/forloeb/Overgangsritualer.aspx>

Film:

Andersen, Simon A. m.fl.: *5 skarpe om kristne ritualer*, DR Kultur 2014

Enberg, Runar og Melander, Per m.fl.: ”Ritualernes Magt”, *Eksistens*, SVT 2009

Religionsnørden: ”Kristendom basis 1”, youtube.com juni 2017 (om kristendommens plot): https://www.youtube.com/watch?v=Ii_tst8FgIE

	<p>”Spise med Price” – kort klip om myten bag ritualen Thanksgiving: https://www.youtube.com/watch?v=oC7W-Xnlm_A</p> <p>Billeder: Grünewald, Matthias: <i>Korsfæstelsen</i>, 1515 <i>Kristus Pantokrator</i>, mosaik, Spanien (ca. 1100-tallet) Krucifiks fra Åby Kirke ved Aarhus er fremstillet omkring 1050-1100</p> <p>Kilder: Behr, Anne: ”Bisættelse uden for kirkens stemningsfulde kulisse?”, Ateistisk selskab, ateist.dk, 2004 (i Madsen, Lene: <i>Grundbog til religion C</i>, s. 20) Pallesen, Matilde Hørmand: ”10 moralske dilemmaer, der udfordrer din samvittighed”, etik.dk, 2011, besøgt 16.1.17: http://www.etik.dk/moral/10-moralske-dilemmaer GT (Det Gamle Testamente): 1. Mosebog, kapitel 2 til 3 i uddrag (pdf om syndefaldet som problemmyte) NT (Det Nye Testamente): Matthæusevangeliet (fra Bjergprædiken) kapitel 7, vers 2 ”Den gyldne regel”, kapitel 22: ”Det største bud” (det dobbelte kærlighedsbud) Lukasevangeliet kapitel 23-24 i uddrag (i pdf om korsfæstelse og genopstandelse som løsningsmyte), og kapitel 10, vers 25-37 ”Den barmhjertige samaritaner” Lukasevangeliet kapitel 23-24 i uddrag (korsfæstelse og genopstandelse), og kapitel 10, vers 25-37 ”Den barmhjertige samaritaner”</p>
Omfang	20 lektioner a 45 min. (4.1.19-1.3.19), 52,2 normalsider
Særlige fokus-punkter	<p>Følgende punkter fra læreplanen 2017 er mødt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - et enkeltfagligt forløb - kristendom, navnlig med henblik på dens europæiske og danske fremtrædelsesformer, herunder både nutidige og klassiske tekster - etiske problemstillinger - religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid - religionsfaglige metoder - professionsrettede problemstillinger
Arbejdsformer	Diverse arbejdsformer, såsom klasseundervisning, elevoplæg, læreroplæg, tekstproduktion, gruppearbejde, CL, klassedialog, forskellig it-værktøjer.

Titel 2	Særfagligt forløb i historie: Styreformer
Indhold	<p>Anvendt litteratur og andet undervisningsmateriale fordelt på kernestof og supplerende stof</p> <p>Kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Historiebrug sådan helt kort og grundlæggende</i> - Overblik 21-32, 45-46, 48-50, 56-57, 68-79, 102-112 - Den danske enevælde: http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/miniforedrag-den-danske-enevaelde/ - Grundbog til danmarkshistorie, Kapitel 5 (p121-126) https://danmarkshistorien.systeme.dk/?id=p121 - Enevældens tid. Kapitel 1 (p130-138) https://enevaeldenstid.systeme.dk/?id=p130

	<ul style="list-style-type: none"> - Verden før 1914, kapitel 8, (p, 91 + 421) https://verdenfoer1914.systime.dk/?id=p91 + https://verdenfoer1914.systime.dk/?id=p421 - Verden før 1914, Den franske revolution / Stændersamfund / Stænderforsamling bliver til Nationalforsamling: https://verdenfoer1914.systime.dk/?id=p460 <p>Supplerende stof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ”Om opdragelse” https://verdenfoer1914.systime.dk/?id=p293&L=0 - Isidor fra Sevilla. - Fuldbert af Chartres: (http://centerforhistorieformidling.dk/middelalderen/fulbert-om-vasallen.html) - Pesten kernestof: https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/pest/ - Pavns diktat: http://centerforhistorieformidling.dk/middelalderen/pavens-diktat.html - Guds Fred: http://centerforhistorieformidling.dk/middelalderen/biskop-sigewins-erklæring-guds-fred.html - Pesten kilde: http://centerforhistorieformidling.dk/middelalderen/klage-saint-andre-1364.html - Carta Magenta: http://centerforhistorieformidling.dk/middelalderen/magnacarta.html - Kilde 60, Versailles. - Tekst 1.1: Ole Thyssen om Thomas Hobbes, 2012 (c260) https://enevaeldenstid.systime.dk/?id=c260 - Den amerikanske uafhængigheds-erklæring 1776, https://verdenfoer1914.systime.dk/?id=p103
Omfang	Ca 47 lektioner a 45 min.
Særlige fokuspunkter	<p>Kompetencer, læreplanens mål, progression</p> <p>Træning i:</p> <p>At kunne anvende viden om centrale begivenheder, periodiseringer, udviklingslinjer og kronologier til at opnå forståelse af sammenhænge af kulturel og samfundsmæssig art i Danmark i samspil med omverdenen.</p> <p>Træning i metode:</p> <p>At kritisk kunne indsamle, udvælge, analyserer og anvende forskelligartede materiale-typer, herunder tekster, statistisk materiale, visuel kultur.</p> <p>At kunne gennemføre mindre empiriske undersøgelser, og formidle faglige sammenhænge, både mundtligt og skriftligt på fagets taksonomiske niveauer med anvendelse af den korrekte faglige terminologi.</p>

	<p>Faglige fokuspunkter.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vi har set på Europas historie med nedslag i antikken til i dag, hvor vi har undersøgt forskellige kausaliteter og periodiseringsprincipper. - Fokus på styreformer i historisk og nutidigt perspektiv. - Historiefaglig metode og historiebrug. - Antikkens demokrati - Kongemagten i tidlig -og senmiddelalderen i Danmark og Europa. - Enevælden i Danmark og Europa.
Væsentligste arbejdsformer	Klasseundervisning/Padlets/ Prezipresentationer/skriftligt arbejde/individuelle skrivelser/ gruppearbejde.

Titel 3	Særfagligt forløb i historie: Ideologienes kamp
Indhold	<p>Kernestof</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ideologienes kamp, Ideologienes opståen, https://ideologi.systime.dk/?id=p141 - Verden efter 1914: <ul style="list-style-type: none"> o Hvorfor historie?, https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p982 o 1914, Imperialismens højdepunkt: https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p516 o Europas dominans: https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p517 o Vestens selvforståelse: https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p518 o Kritik af imperialismen: https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p525 o Motiverne bag imperialismen: https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p519 - Ideologienes kamp: <ul style="list-style-type: none"> o Socialismen https://ideologi.systime.dk/?id=p143 o Revisionismen https://ideologi.systime.dk/?id=p144 o Socialliberalismen https://ideologi.systime.dk/?id=p145 o Konservatismen https://ideologi.systime.dk/?id=p146 o Fascismen https://ideologi.systime.dk/?id=p147 o Kildekritik https://ideologi.systime.dk/?id=p275 o Diskursanalyse https://ideologi.systime.dk/?id=p276 <p>Supplerende stof</p> <ul style="list-style-type: none"> - John A. Hobson: Imperialisme et studie, 1902 https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p469 - V. I. Lenin: Imperialismen, kapitalismens højeste stadium, 1917 https://ibog-verdenefter1914.systime.dk/?id=p470

	<p>verdener1914.systime.dk/?id=p468</p> <ul style="list-style-type: none"> - Den hvide races overlegenhed https://ibog-verdener1914.systime.dk/?id=c240 - Thomas Barker, 1860, Queen Victoria https://ibog-verdener1914.systime.dk/?id=c252 - Militær styreform tabeller: Stormagts forsvarsudgifter 1910, Hærens styrkeforhold 1914, Storbritanniens og tysklands flåder 1914: https://ibog-verdener1914.systime.dk/?id=p439&L=0 - Fransk-Russisk alliance 1892: https://ibog-verdener1914.systime.dk/?id=p436&L=0 - Den britisk-franske forståelse af 1904: https://ibog-verdener1914.systime.dk/?id=p434&L=0 - Generalstabschef Helmut von Moltke, 1913: https://ibog-verdener1914.systime.dk/?id=p431&L=0 - ”Your King and Country need you, 1914: https://ibog-verdener1914.systime.dk/?id=p414&L=0
Omfang	Ca 24 lektioner a 45 min
Særlige fokus-punkter	<p>Kompetencer, læreplanens mål, progression</p> <p>Træning i:</p> <p>At reflektere over mennesket som historieskabt og historieskabende, herunder en forståelse af samspillet mellem aktør og struktur.</p> <p>At kunne redegøre for forskellige livsanskuelser , religioner, og politiske grundholdninger samt at analysere deres betydning i en historisk og aktuel sammenhæng.</p> <p>Træning i metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - At formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi. <p>Faglige fokuspunkter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ideologiernes kamp i det 20 århundrede (liberalisme, Kommunisme, Nazisme) - Tidens tanker, imperialisme, herunder vestens selvforståelse og nationalisme. - Første verdenskrig - Versaillesfreden. - Nazismen - Forholdet mellem aktør og struktur i et historisk og nutidigt perspektiv.
Væsentligste arbejdsformer	Klasseundervisning/Projektarbejde/ gruppearbejde/ individuelle øvelser/tests.

Titel 4	Særfagligt forløb i samfundsfag: Ideologier og partier
Indhold	<p>Kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brøndum Peter m.fl.: Luk samfundet op! Columbus 2. udgave 2012, s. 105-126 - Brøndum Peter m.fl.: Luk samfundet op! Columbus 3. udgave 2017, s. 129-132 & 142-158 <p>Supplerende materialer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Thorup, Mette-Line, <i>Ideologierne er tilbage i danske politik</i>, 19/6 2015, Information - https://faktalink.dk/populisme - Knudsen, Tim, <i>Den danske populisme</i>, 22/1 - 2009, Kristelig dagblad - Mikkelsen, Morten, <i>Ret og pligt – denne gang er det personligt</i>, 19/6 – 2013 - Thiemann, Per, Thobo-Carlsen, Jesper & Bæk Lindtoft, Christian, <i>Er det medierne, der bestemmer mest i Danmark?</i> 23/7 2017, Politiken - www.ft.dk - http://www.ft.dk/Demokrati/Partier/Historie.aspx - Partiernes hjemmesider. Fx www.socialdemokratiet.dk - Videoklip fra youtube: https://www.youtube.com/watch?v=SzEu7rO7TNo - Miniprojekt om ekstreme ideologier, nazisme, fascisme, kommunisme, nationalisme og populisme. - Film: Kongekabale - Videoklip fra luksamfundetop.dk - Samfundsfagsstatistik 2017
Omfang	16 lektioner a 45 min. Normalsider:
Særlige fokuspunkter	<p>Kompetencer, læreplanens mål, progression:</p> <p>Træning i:</p> <ul style="list-style-type: none"> - At kunne anvende viden om centrale begivenheder og udviklingslinjer til at opnå forståelse af sammenhænge af kulturel og samfundsmæssig art i Danmark i samspil med omverdenen. - Redegøre for forskellige livsanskuelser, religioner og politiske grundholdninger samt analysere deres betydning i en historisk og aktuel sammenhæng - At kritisk indsamle, udvælge, analysere og anvende forskelligartede materialetyper, herunder tekster, statistisk materiale og billedmateriale. - At kunne gennemføre en mindre empirisk undersøgelse (kvantitativ metode) - At kunne formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi <p>Faglige fokuspunkter:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De tre grundideologier - Varianter af grundideologier - Ekstreme ideologier, Fascisme, Nazisme, Nationalisme, kommunisme & populisme - Værdi og fordelingspolitik - De enkelte politiske partier, forskellige partityper - Molinsmodel - Medier og spin

Arbejdsformer	<ul style="list-style-type: none"> - Klasseundervisning/tavle undervisning - Gruppearbejde & matrixgrupper - Pararbejde - Projektarbejde - Empiriskundersøgelse/spørgeskemaundersøgelse - Elevoplæg.
----------------------	--

Titel 5	Første tværfaglige forløb i KS: Demokratisering og sekularisering
Indhold	<p>RELIGION</p> <p>Islam: Muhammed (født 570 i Mekka på Den arabiske halvø, død i 632 i Medina) får åbenbaret Koranen som en slags rettelse af jødedommen og kristendommen og bliver Islams profet. Koran betyder oplæsning eller gentagelse (af Guds ord). Islam betyder fred, og lægger vægt på en streng monoteisme (kun én Gud). Allah betyder Guden. Muhammed udvander til Medina i 622 (år 0 i den islamiske tidsregning). Helligsteder: Mekka og Medina. Kaba'en i Mekka er et tomt tempel som symbol på, at Allah ikke kan rummes i et billede. Qibla: Bederetning mod Kaba'en i Mekka (begreb: axis mundi – en verdensakse = centralt helligsted).</p> <p>De fem søjler: faste handlinger/ritualer, der som søjler bærer det muslimske liv oppe. Er grundlagt af Muhammed. De fem søjler er:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Shahada: Trosbekendelsen - "Der findes ingen gud foruden Gud, og Muhammed er hans sendebud" - streng monoteisme 2. Salah: Fem daglige bønner - her bruges trosbekendelsen også, man vender sig mod Mekka - i dag findes en app til det! 3. Zakat: Almisse - man skal under ramadan give 2,5 % af sit årlige overskud (over 10.000 kr.) til fællesskabet ummah 4. Sawm: Faste - mellem solopgang og solnedgang i den 9. måned ramadan - fx syge og gravide kan fritages 5. Hadj: Valfart til Mekka - mindst én gang i livet, hvis man har råd og er rask nok til rejsen - stor fællesskabsfølelse i ummah'en <p>Begrebspar: Myte og ritual – ritualen gennemspiller myten, fx løber man på rejsen til Mekka mellem to høje for til sidst at modtage lidt vand fra en hellig kilde, fordi myten fortæller at Muhammed ledte efter vand i det område.</p> <p>Fundamentalise: Fundamentalisme og teokrati (præstestyre, politisk magt og religiøs magt er samlet hos den samme person, religion ses som et offentligt anliggende) vs. sekularisering (politisk magt og religiøs magt er adskilte, religion er en privatsag); traditionalisme vs. modernisme (man tilpasser sin religion).</p> <p>Fundamentalister er maksimalister, der baserer deres liv på et helligskrift, fx Koranen eller Biblen. Nogle fundamentalister er en slags konservative modernister, der plukker og fortolker i religionen, men ønsker et radikalt anderledes samfund, ofte konstrueret ud fra ideen om en fantastisk fortid på Muhammeds tid eller Jesus' tid.</p> <p>Luther: I nogle henseender var Martin Luther (1483-1546) fundamentalist. Da han opdagede, at der ikke stod noget om at man kunne købe sig til frelse i biblen, oversatte han biblen til tysk og protesterede (gjorde optør) mod den katolske kirke (paven i Rom). Man frelses kun ved tro. Dette førte til den protestantiske tro og reformatio-</p>

	<p>nen i Danmark i 1536, hvor kongen blev statskirkens overhoved. Forfatningsmæssigt er Danmark ikke sekulært. Men Luthers tanker førte alligevel til sekularisering, en individualisering af troen og via den protestantiske arbejdsmoral til øget kapitalisme.</p> <p>Synopsisøvelse: Tekst om Sherin Khankans forhold til sekularisering og modernisering af islam i en dansk kontekst. Træning af kildeanalyse, indefra/udefra osv.</p> <p>Pensum: Andreasen m.fl.: ”Islam og politisk ideolog”, uddrag fra <i>Religion og kultur</i>, 2. udg. Systime 2006, s. 191-192 (i OneNote-øvelse) Heeger, Troels: ”DEBATINTERVIEW: Spørgsmålet om sharia bliver ved med at hemsøge Sherin Khankan”, <i>Berlingske Tidende</i> (2. sektion ”Opinion”), april 2019 Lenti, Camilla: ”Hvad er islamisme?” religion.dk 2009: https://www.religion.dk/sp%C3%B8rg-om-islam/hvad-er-islamisme (i pdf) Madsen, Lene m.fl.: <i>Grundbog til religion C</i>, 2. udg. Systime 2012, kapitel 4 ”Islam”, s. 93-105 og s. 108-117 (i pdf og delvist som PowerPoint samt besøgt her 4.3.19: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/index.php?id=219) Madsen m.fl.: ”Reformationen – et religiøst brud”, fra <i>Kultur og samfund</i>, Systime 2010: Uddrag om reformation fra s. 123-131 – gengivet i pdf’en ”Luther reformation kilde-tekster HHF 2017”) Mikkelsen, Morten: ”Luthers liv i 7 billeder”, <i>Kristeligt Dagblad</i>, besøgt 29.4: https://www.kristeligt-dagblad.dk/historier/luther Nørhøj, Henning m.fl.: ”Det vigtigste at vide om islams fem søjler”, juli 2013 religion.dk 5.3.19: https://www.religion.dk/viden/det-vigtigste-vide-om-islams-fem-s%C3%B8jler Petersen, Asbjørn: ”Martin Luther (1483-1546)”, <i>kristendom.dk</i>, nov. 2005, besøgt 29.4: https://www.kristendom.dk/indf%C3%B8ring/martin-luther-1483-1546 Reimick, Sofie m.fl.: ”Religion”, uddrag fra <i>Kultur og samfund</i>, Systime 2009, s. 43-45 (i pdf om Jan Hjärpes 4 begreber) Rubin, Marcus: ”Islam er ikke årsagen til islamisk terror”, <i>Politiken</i> feb. 2018 (i pdf) Solow, Nanna: ”Fundamentalisme” og ”Islamisme” fra <i>Gads online religionsleksikon</i> på religion.dk: http://www.religion.dk/leksikon (i pdf)</p> <p>Film: Andersen, Simon A. m.fl.: <i>5 skarpe om islam</i>, DR Kultur 2014 Derki, Talal: <i>Islamistens sønner</i>, DR2, 2019 (også under titlen <i>Kalifatets børn</i>, oversat fra arabisk, oprindeligt produceret i Tyskland for bl.a. BASIS BERLIN 2017) Kjaka, Nagieb: <i>Al Qaedas vestlige jihadister</i>, DR2 2015 Stender, Bjarke m.fl.: <i>5 skarpe om Luther</i>, DR Kultur 2013, besøgt 25.4: på youtube.com: http://kortlink.dk/w3pa</p> <p>Kilder: Koranen: Sura 1 ”Åbningen” Luther, Martin: ”Om tro og gerninger” fra <i>Om et kristenmenneskes frihed</i> (1520) og ”Om det almindelige præstedømme” fra <i>Til den kristne adel</i> (1520) fra www.martinluther.dk (pdf: Luther reformation kilde-tekster HHF 2017)</p> <p>Billeder (i samme pdf): ”Pave Gregor den Store”, fra alter i Århus Domkirke, 1479 Alterbordsforside fra Torslunde Kirke 1561, Nationalmuseet</p>
Omfang	24 lektioner a 45 min. (5.3.19-16.5.19), 56,5 normalsider
Særlige fokus-punkter	Følgende punkter fra læreplanen 2017 er mødt: - et flerfagligt forløb - kristendom - islam

	- religioners samfundsmæssige, politiske og kulturelle betydning i fortid og nutid - religionsfaglige metoder
Arbejdsformer	Diverse arbejdsformer, såsom klasseundervisning, elevoplæg, læreroplæg, tekstproduktion, gruppearbejde, CL, klassesdialog, forskellig it-værktøjer.

Forløb 5	Første tværfaglige forløb i KS: Demokratisering og sekularisering (fortsat)
Indhold	<p>HISTORIE</p> <p>Anvendt litteratur og andet undervisningsmateriale fordelt på kernestof og supplerende stof</p> <p>Kernestof: Kultur og samfund: - Historie: Demokratiets udvikling: https://kulturogsamfund.systeme.dk/?id=p309</p> <p>Grundbog til Danmarkshistorien:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Den Danske Revolution: https://danmarkshistorien.systeme.dk/?id=p139&L=0 - Enevælden i modvind: https://danmarkshistorien.systeme.dk/?id=p144&L=0 - Krig om Slesvig og demokratisk grundlov: https://danmarkshistorien.systeme.dk/?id=p145&L=0 - Ny krig og ny grundlov: https://danmarkshistorien.systeme.dk/?id=p146&L=0 <p>De Danske kvinders historie</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1850-1915 – Fra grundlov til stemmeret: https://kvinder.systeme.dk/?id=p122 - Det moderne gennembrud og sædlighedsfejden: https://kvinder.systeme.dk/?id=p135 - Uddannelse: https://kvinder.systeme.dk/?id=p136 - Kvinder på universitetet: https://kvinder.systeme.dk/?id=p137 - Kampen om stemmeretten: https://kvinder.systeme.dk/?id=p140 - Argumenter for og imod stemmeretten: https://kvinder.systeme.dk/?id=p141 - Stemmeretten kom: https://kvinder.systeme.dk/?id=p143 <p>Supplerende stof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kildesamling: Demokratiets udvikling – optakten til grundloven. - "Kvindens politiske Valgret og Valgbarhed" - tale af Johanne Meyer, 1888, http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/kvindens-politiske-valgret-og-valgbarhed-tale-af-johanne-meyer-1888/
Omfang	Ca 24 lektioner a 45 min.
Særlige fokus-	Kompetencer, læreplanens mål, progression:

punkter	<p>Træning i:</p> <ul style="list-style-type: none"> - At kunne: formulere, forklare, undersøge og diskutere flerfaglige og enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagenes kernestof. - At kunne forklare på hvilken måde fagene kan bidrage til at øge forståelsen af virkelighedsnære problemstillinger, herunder professionsrettede problemstillinger. - At kunne diskutere egne og andres kulturelle værdier i forhold til nutidige og fortidige værdier. - At kunne anvende viden om centrale begivenheder og udviklingslinjer til at opnå forståelse af sammenhænge af kulturel og samfundsmæssig art i Danmark i samspil med omverdenen. <p>Træning i metode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - At kunne argumentere for et synspunkt på et fagligt grundlag og kunne indgå i en faglig dialog. - At kunne indgå i en demokratisk debat og diskutere konsekvenserne af forskellige synspunkter. - At formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi.
Væsentligste arbejdsformer	Klasseundervisning, gruppearbejde, fremlæggelser, Tests. Kahoot, dokumentarer.

Titel 5	Første tværfaglige forløb i KS: Demokratisering og sekularisering (fortsat)
Indhold	<p>SAMFUNDSFAG</p> <p>Kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brøndum, Peter m.fl.: Luk samfundet op! Columbus 2. udgave 2012, s. 119-136 - Brøndum, Peter m.fl.: Luk samfundet op! Columbus 3. udgave 2017, s. 142-147 <p>Supplerende materialer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019/map - Olsen, Lars, <i>Debat: Hjemløse. Arbejderne er blevet svingvælgere</i>, 22/12-2013, Politiken - Todorovic, Zoran, <i>Her er de mest magtfulde danskere</i>, 16/6 – 2018, Berlingske Tidende - Knudsen, Lisbeth & Kjær, Kasper Sand, <i>Er det danske demokrati i krise</i>, 1/10 – 2018, Politiken - Flink, Martin, <i>Små organisationer får mere politiks indflydelse</i>, 24.03.2016, Jyllandsposten - Jensen, Henrik, <i>Lobbyisme vokser i det skjulte</i>, 26/4 -2013, Berlingske Tidende - Samfundsfagsstatistik 2016
Omfang	16 lektioner a 45 min.

<p>Særlige fokus-punkter</p>	<p><u>Kompetencer, læreplanens mål, progression:</u> Træning i:</p> <ul style="list-style-type: none"> - At kritisk indsamle, udvælge, analysere og anvende forskelligartede materialetyper, herunder tekster, statistisk materiale og billedmateriale. - At kunne gennemføre en mindre empirisk undersøgelse - At kunne formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi <p>Faglige fokuspunkter: Demokratiformer, magtbegreb, grundloven, frihedsrettigheder, lokalforvaltning, interesseorganisationer, Eastons model, politiske deltagelsesformer, lovgivningsprocessen,</p>
<p>Arbejdsformer</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Klasseundervisning - pararbejde - individuelle skriveøvelser - elevoplæg - projektarbejde - eksamensforberedelse

<p>Titel 6</p>	<p>Andet tværfaglige forløb i KS: Det gode samfund? - RELIGION</p>
<p>Indhold</p>	<p>Repetition af de semitiske religioner via etik i jødedom, kristendom og islam: Jødedommen er en lovreligion, hvor overholdelse af Moseloven står centralt til opnåelse af det gode samfund. Men loven gælder kun partikulært det jødiske folk og ses ofte som et spørgsmål om gerningsretfærdighed. Jesus gør op med dette og breder den jødiske religion ud til at gælde universelt. I kristendommen er næstekærligheden og menneskets motiv for handling (motivaspekt), ikke loven og gerninger, central. Islam kan også kaldes en lovreligion, hvor streng monoteisme står centralt og hvert individs gerninger regnes op i gode og dårlige gerninger.</p> <p>Øvelse med De ti bud: I Moseloven gælder buddene primært for israelitiske mænd og kan opdeles i teologiske bud og etiske bud. Men Luther oversætter dem til tysk og lader billedforbuddet ryge ud, men deler forbuddet mod at begære din næste ejendom op i to, så fokus flyttes fra det teologiske til det etiske.</p> <p>Kildelæsningsøvelser med en del kilder: Følg analysemodellen via taksonomien, særlig vægt på kildekritik (indefra-religiøs eller udefra-neutral eller udefra-kritisk).</p> <p>Repetition af sociologiske begreber: Maksimalisme vs. minimalisme Repetition af Jan Hjärpes to modsætningspar: traditionalisme vs. modernisme og fundamentalisme vs. sekularisme</p> <p>Deskriptiv etik: Beskrivelse af hvad folk gør, herskende moral i samfundet</p>

Normativ etik: Hvordan verden *bør* være: Fx ”Vi skal have længere straffe” vs. ”Indsatte skal rehabiliteres hurtigt”.

Religiøs etik: Fx de ti bud og næstekærligheden

Sekulær etik: Dydsetik, pligtetik og nytteetik

Dydsetik/Eudaimonisme: Bygger på den græske filosof Aristoteles. En dyd er en god egenskab eller et ideal. Det er etisk godt at prøve at leve op til dyderne – samt vejen dertil. Det er fx dydigt at anstrenge sig, og anstrenger man sig, opnår man også et godt resultat. Sigter også på at skabe lykke, så længde det er i overensstemmelse med dyderne. Fornuften er den højeste dyd.

Pligtetik/deontologi: Bygger på den kristne næstekærlighed (gør mod andre, som du vil de skal gøre mod dig). En sekulær/humanistisk udgave hos den tyske filosof Kant: Man skal handles således at ens handling kan ophæves til almen lov. Målet helliger ikke midlet: Andre kan ikke gøres til genstand for at opnå et resultat.

Nytteetik/utilitarisme: Størst mulig lykke/nydelse/fravær af smerte for så mange som muligt. Kræver et overblik over alle konsekvenser af en handling. Kaldes også konsekvensetik. Udvikles af Bentham og Mill. De fås behov må vige for de manges behov. Målet helliger midlet: Man kan godt gøre andre til et redskab til at opnå et særligt godt resultat for fællesskabet.

10 etiske dilemmaer, fx:

DILEMMA	PLIGTETISK LØSNING	NYTTEETISK LØSNING
Eksempel: Læge skal vælge mellem at redde en døende patient og lade fem andre dø, eller lade den døende dø af sig selv og redde de fem andre ved brug af organerne.	Lægen kan aldrig gøre brug af den anden patient for at redde de andre. Et menneske må ikke være et middel og han er forpligtet på at redde ham såvel som alle andre.	Sagen er nytteetisk klar. Den døendes behov for at leve lidt længere kan ikke stå i vejen for de manges behov. Lægen må opnå mest mulig lykke og bruge organerne bedst.
Eksempel: I redningsbåden til 12 mennesker er der 30, både børn, unge og gamle. Den synker, hvis alle bliver om bord. Hvem hopper ud?	Pligten over for medmennesker siger, at vi ikke kan smide nogen over bord. Men man kunne jo selv hoppe i for at gøre sin pligt (inkl. dydsetik)	Nytteetisk må man straks gå nøgternt til sagen. Dem, som kan ro og sikre overlevelse samt børn må blive, mens gamle og svage må over bord.

Pligtetikken er særlig egnet i mødet med den enkelte og minder om den kristne etik, nytteetik er særligt velegnet på et samfundsplan og kræver ofte et slags regnestykke.

Syndebuk: To tegneserier om utilitarisme og retfærdig fordeling i samfundet.

Nytteetikken fører syndebukproblemet med sig: Nogle få kan gøres til slaver eller syndebukke (nogen som tilskrives skylden for samfundets problemer), hvorved flertallet har det godt. Diskussion: Hvem er syndebukke i dag? F.eks. arbejdsløse og flygtninge.

Politisk filosofi (i teksten ”Retfærdig fordeling i samfundet”): Tre hensyn der skal balancere i det gode samfund: 1) En vis lighed, men ikke fuldstændig lighed, for 2) folk skal hjælpes efter behov og 3) belønnes efter fortjeneste. (pdf: Velfærdsstat og

etik 2016)

Diakonien vej fra oldkirken til nutiden (pdf: Velfærdsstat og etik 2016):

Diakoni betyder ”tjeneste”. Blev allerede brugt i N.T. om de handlinger, apostlene gjorde for at understøtte de nye kristne menigheder. Kaldes også det udøvede evangelium, dvs. de handlinger, som Jesus lærer mennesket at udøve via NT/evangeliet.

Uddybning af diakoni og dens ændring fra katolicisme til protestantisme på tavlen

Diakonien udvikling: Systematisk omsorg i kirkesamfundene: Tiende, almisse (i dag skat og velgørenhed). De katolske klostre varetog diakonien.

I et protestantisk samfund – med protestantisk arbejdsmoral – hvor klostrene nedlægges og statens overtager ansvaret for de fattige, opstår der et behov for at systematisere understøttelse og allokere skatteindtægter. Igennem sekularisering, hvor kirken mister indflydelse, overtager staten på den måde diakonien. En mulig forklaring på velfærdssamfundet fra et religiøst perspektiv til at supplere den socialdemokratiske forklaring. I dag vinder kirkelige organisationer og frivilligt arbejde frem eftersom der er politisk vilje til at mindske udgifterne i det offentlige og overlade det til civilsamfundet (på vej mod residual model i DK?).

Materiale:

Andreasen og Poulsen (red.): *Religion og kultur* (1. udg.), uddrag fra s. 239-240, 242-245, 158-159 og 249-252, Systime, 2002 (i pdf: Velfærdsstat og etik 2016)

Bargfeldt, Egil: ”Hvad er dydsetik”, *religion.dk* december 2010:

<https://www.religion.dk/etik/hvad-er-dydsetik>

Bibelselskabet: ”Bag om de ti bud”, besøgt 13.8 2019: <https://www.bibelselskabet.dk/bag-om-de-ti-bud>

Bjerager, Erik: ”Velfærdsstaten er en kristen opfindelse”, *Kristeligt Dagblad* 11. april 2003 (bilag i synopsissæt)

Jacobsen, Jensen og Sørensen: ”Den kollektive samvittighed” og ”Diakonien” i *Kultur og samfundsfagsbogen*, 2009, Columbus, s. 98-99 (i pdf: Velfærdsstat og etik 2016)

Lexner, Bent: ”Hvordan kan jøder tro på Gud efter holocaust?”, brevkassevar på *religion.dk* juli 2012, besøgt 21.8: <https://www.religion.dk/sp%C3%B8rg-om-%C3%B8dedom/hvordan-kan-j%C3%B8der-tro-p%C3%A5-gud-efter-holocaust>

Madsen, Motzfeldt, Reimick m.fl.: ”Jødedom” *Grundbog til religion C*, Systime iBog, besøgt efteråret 2019: <https://grundbogentilreligionc.systime.dk/index.php?id=144> ;

<https://grundbogentilreligionc.systime.dk/index.php?id=145> ;

<https://grundbogentilreligionc.systime.dk/index.php?id=146>

Motzfeldt, Dorte Thelander: *Religion og etik*, Systime iBog, besøgt efteråret 2019: ”Etik i jødedommen”: <https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=155> ;

<https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=156> ;

”Etik i kristendommen”: <https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=160> ;

<https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=161> ;

”Etik i islam”: <https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=192> ;

<https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=170> ;

<https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=171> ;

<https://religionoetik.systime.dk/index.php?id=174> ;

”Pligtetik”: <https://religionoetik.systime.dk/?id=p147> ;

”Nytteetik”: <https://religionoetik.systime.dk/?id=p148>

Pallesen, Matilde H.: ”10 moralske dilemmaer”, *etik.dk* maj 2011, versioneret af læreren. Besøgt første gang 30.3.13: <http://www.etik.dk/moral/10-moralske-dilemmaer>

Schaffalitzky de Munckadell: ”Retfærdig fordeling” i Søren Harnow Klausen (red): *Filosofiens grunddiscipliner*, 2000, Gyldendal (i pdf: Velfærdsstat og etik 2016)

	<p>Vangshardt, Rasmus: ”Hvad er nytteetik?” religion.dk juli 2010, besøgt efteråret 2019: http://www.religion.dk/viden/hvad-er-nytteetik</p> <p>Vangshardt, Rasmus: ”Hvad er nytteetik?” religion.dk juli 2010, besøgt efteråret 2019: http://www.religion.dk/viden/hvad-er-pligtetik</p> <p>Aarslevs, Jacob Christian: ”Filantropi og diakoni: da det frivillige arbejde kom til Danmark”, <i>kristendom.dk</i> november 2011 (i pdf: Velfærdsstat og etik 2016)</p> <p>Video: Kristeligt Dagblad på youtube, maj 2011, besøgt 29.11.17: https://www.youtube.com/watch?v=uazNCE7ZlyY</p> <p>Tegneserier: <i>Existential Comics</i>: ”The Last Chance at Happiness, with Jeremy Bentham” (tegneserie om nytteetik) pdf, besøgt 8.4.2019: http://existentialcomics.com/comic/283 <i>The Pencilsword</i>: ”On a plate” (tegneserie om social ulighed): https://www.rnz.co.nz/news/the-wireless/373065/the-pencilsword-on-a-plate</p> <p>Kilder: Det Gamle Testamente: ”De ti bud”, 2. <i>Mosebog</i> 20,1-17 Det Gamle Testamente: ”Sociale og religiøse bud og forbud”, 5. <i>Mosebog</i> 22,20-23 (i Moseloven KSP.pdf) Det Nye Testamente: ”Den første menighed” i <i>Apostlenes Gerninger</i>, kap. 2, v. 38-47 Henriksen, Bjarne L.: ”Danmark - set fra Kirkens Korshær”, <i>Dansk Kirkeliv</i> 1983 Motzfeldt: Tre interviews med danske muslimer i <i>Religion og etik</i>, besøgt efteråret 2019: https://religionoetik.systime.dk/?id=c455&L=0 Muslim: ”Forudbestemmelse” inkl. Sura 92,5-10 i <i>Muslim 46</i> (hadith-uddrag), oversat af Frants Buhl. Gyldendal, 1954, <i>Religion og etik</i>, besøgt efteråret 2019: https://religionoetik.systime.dk/?id=c446&L=0</p>
Omfang	24 lektioner a 45 min., 53,7 normalsider
Særlige fokus-punkter	Følgende punkter fra læreplanen 2017 er mødt: - et flerfagligt forløb (mindst to) - kristendom - islam - etiske, herunder religionsetiske, problemstillinger
Arbejds-former	Diverse arbejdsformer under generel inddragelse af it, såsom CL, tavleundervisning, elevoplæg, klassediskussion, individuelt arbejde og gruppearbejde, fx matrix-grupper.

Titel 6 fortsat	Andet tværfaglige forløb i KS: Det gode samfund? - Samfundsfag
Indhold	<p>Kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brøndum Peter m.fl.: Luk samfundet op! Columbus 2. udgave 2012, s. 176-184, 149-175 - Bülov, Morten, SamfNU, Systime, 2012 s. 375-375. Afsnit: De økonomiske skoler. <p>Supplerende materialer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nielsen, Jørgen Steen, <i>Keynes bragte økonomien ud af sin depression ved at gøre staten til en central aktør</i>, information, 24-09-2018 - Løppenthin, Rasmus, <i>I tal, Sådan ser det frivillige Danmark ud</i>, Altinget, 03.04.2017 - Meyhoff, Turi Kjestine, <i>Fakta: Finanspagten kort fortalt</i>, DR-udland, 31.01.2012 - Tabel 1.1: Aldersfordeling pr. 1. januar, Samfundsstatistik 2017 - Baumann, Andreas: <i>Universel velfærd er snart fortid</i>, Berlinske den 24.01.2014

	<ul style="list-style-type: none"> - Youtube – stat, marked og civilsamfund. https://www.youtube.com/watch?v=0664AQgLb0w - Figurer om BNP, konjunkturer, efterspørgsel, det økonomiske kredsløb og økonomisk politik - Danmarks Statistik: figurer og tabeller. Bl.a. om vækst, inflation og arbejdsløshed. - Moore, Michael, <i>Sicko</i>, 2007
Omfang	18 lektioner a 45 min.
Særlige fokus-punkter	<ul style="list-style-type: none"> - Formulere, forklare, undersøge og diskutere flerfaglige og enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagenes kernestof - Kritisk indsamle, udvælge, analysere og anvende forskelligartede materialetyper, herunder tekster, statistik materiale og billedmateriale - Formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi - Argumentere for et synspunkt på et fagligt grundlag og kunne indgå i en faglig dialog - Kunne indgå i en demokratisk debat og diskutere konsekvenserne af forskellige synspunkter <p>Faglige fokuspunkter: Socialisering, normer, social kontrol, sanktioner, identitet, samfundstyper, Giddens, Thomas Ziehe, Bourdieu, push/pull faktorer, integrationsbegreber, fordomme, stereotyper, anerkendelse.</p>
Arbejdsformer	<ul style="list-style-type: none"> - Klasseundervisning - pararbejde - individuelle skriveøvelser - elevoplæg - projektarbejde - eksamensforberedelse

Titel 6 fortsat	Andet tværfaglige forløb i KS: Det gode samfund? - Historie
Indhold	<p>Historie: Kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Carl-Johan-Bryld: <i>Danmark fra oldtid til nutid</i>. Gyldendal 2002. Side 159-169 & 190-193 & 195-207 & 232-243 & 247-257 & 260-276 - Lars Andersen m.fl.: Fokus 3 – kernestof i historie, Gyldendal 2006. Kapitel 2, Fra fattighjælp til velfærd (side 48-60) <p>Supplerende stof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Huse der former os – Plejehjemmet, Dokumentar fra Danmarks fra 2013 - Poul Schlüters’ nytårstale 1983, https://www.youtube.com/watch?v=MNswmPaK6DM - Lov om anerkendte Sygekasser, 12. april 1892, https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/sygekasseloven-1892/

	<ul style="list-style-type: none"> - Lov om aldersunderstøttelse, 1891 https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/lov-om-alderdomsunderstoettelse-1891/ - Statistikker om økonomiske nøgletal i perioden 1950-1972, fra Danmark i opbrud, Tekster til Danmarkshistorien efter 1945, Gyldendal 1994, s. 54-55 - Kilder om krisen i 1930'erne, Kilde 13b, 13E og 13F, fra Claus Friisberg, Kilder til det ny Danmark 1914-1985, Munksgaard 1986. - Kilder om krisen i 1930'erne, Kilde 19: Mørkets gerninger hører natten til (Tale af Aksel Larsen), fra Claus Friisberg, Kilder til det ny Danmark 1914-1985, Munksgaard 1986. - Kilde: VK-planen, 1959, fra Claus Friisberg, Kilder til det ny Danmark 1914-1985, Munksgaard 1986. s. 108-110 - Kilde: Artikel i Billedbladet 1956: Arbejder 15 timer dagligt med et smil, fra Claus Friisberg, Kilder til det ny Danmark 1914-1985, Munksgaard 1986 s. 100-102. - Kilde: Bent Rold Andersen: Den aktive velfærdsstat, 1966, fra fra Fokus 3 – kernestof i historie, Gyldendal 2006 - Danmarks Statistik: 50-års oversigten, 2001, Figur 5.2: Skattetrykkets fordeling på skattetyper, https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=3189&sid=halvtres - Danmarks Statistik fra rapporten: 60 år i tal, Danmark siden 2. Verdenskrig, 2008, Figur: Ledighedsprocent af arbejdsstyrken 1947-2007 & Tabel: Arbejdsstyrken i procent af befolkningen 1950-2007. http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/12433/tresaar.pdf - Kilde: Holder de af Kildeskatten?, Brochure fra Fremskridtspartiet, 1972. Det Kongelige Biblioteks småskriftsamling. - Økonomiske nøgletal i figurer og tabeller fra Danmarks Statistik. http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/12433/tresaar.pdf
Omfang	56 lektioner a 45 min.
Særlige fokuspunkter	Emner: <ul style="list-style-type: none"> - Danmarkshistorie 1870-2000, Velfærdsstaten spæde begyndelse i slutningen af 1800-tallet, Øget samfundsregulering u. 1. Verdenskrig, 1920'erne, 1930'erne, Kanslergadeforliget, Samfundsudviklingen i 1960'erne og velfærdsudbygning, jordskredsvalget/Fremskridtspartiet, Økonomisk krise i 1970'erne og 1980'erne.
Arbejdsformer	<ul style="list-style-type: none"> - Klasseundervisning/virtuelle arbejdsformer/projektarbejdsform/anvendelse af fagprogrammer/skriftligt arbejde/eksperimentelt arbejde

Titel 7	Særfagligt forløb i samfundsfag: Identitetsdannelse og kulturmøder
Indhold	<p>Kernestof:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brøndum Peter m.fl.: Luk samfundet op! Columbus 2. udgave 2012, s. 38-52, 56-72 - Ibog, Beyer, Frederiksen og Kureer: Samfundsfag C, systime, afsnit: Anerkendelse og subkulturer - Ibog, Christensen, Jørgen og Sjøberg, Niels, <i>Integration og demokrati</i> 2019, systime – afsnit <i>Radikalisering og islamister</i> - Thordal, Morten Hansen, <i>Ærkedansker perkerdansker</i>, 2011, Columbus, s. 9-15, 68-82, 87-92, 93-99, 105-112 <p>Supplerende materialer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Al-Khamri, Hana, <i>Mor i Vollsmose: `Jeg kunne aldrig finde på at tvinge min datter til at bære tørklæde`</i>, information, 03-08.2010 - Driesen, Nilas Røpke, <i>Mange unge indvandrere ønsker slet ikke at være danske</i>, information, 15-10-2016 - Borberg, Hjarn v. Zernichow, <i>Forskelle mellem danskere og nydanskere blæses ud af proportioner</i>, Politiken, 03-06-2016 - Videoklip - https://www.luksamfundetop.dk/3/kapitel-3/oevelsesopgaver/32-det-moderne-samfund/ - Videoklip - https://www.luksamfundetop.dk/3/kapitel-3/oevelsesopgaver/33-anthony-giddens-refleksivitet-i-det-senmoderne-samfund/adskillelse-af-tid-og-rum/ - Videoklip - https://www.luksamfundetop.dk/3/kapitel-3/debatfilm/#c41353 - Dokumentar – <i>Danskhed</i>, CFU - Dokumentar – <i>Krigerne fra Nord</i>, CFU <p>http://hval.dk/mitCFU/mm/player/?copydan=331501122130</p> <p>Videoklip - https://www.youtube.com/watch?v=g8-PPjpDK78</p>
Omfang	18 lektioner a 45 min.
Særlige fokus-punkter	<ul style="list-style-type: none"> - Formulere, forklare, undersøge og diskutere flerfaglige og enkeltfaglige problemstillinger ved anvendelse af begreber og viden fra fagenes kernestof - Forklare på hvilken måde fagene kan bidrage til at øge forståelsen af virkelighedsnære problemstillinger, herunder professionsrettede problemstillinger - Kritisk indsamle, udvælge, analysere og anvende forskelligartede materialetyper, herunder tekster, statistik materiale og billedmateriale - Formidle faglige sammenhænge både mundtligt og skriftligt på fagenes taksonomiske niveauer med anvendelse af faglig terminologi - Argumentere for et synspunkt på et fagligt grundlag og kunne indgå i en faglig dialog

	<ul style="list-style-type: none"> - Kunne indgå i en demokratisk debat og diskutere konsekvenserne af forskellige synspunkter <p>Faglige fokuspunkter: Velfærdsydelse, velfærdsmodeller, velfærdsstatens udvikling, velfærdsprincipper, stat, marked og civilsamfund, det økonomiske kredsløb, økonomiske mål og målkonflikter, økonomiske styringsinstrumenter fx finanspolitik og pengepolitik, strukturpolitik, velfærdsstatens udfordringer, mulige løsninger på velfærdsstatens udfordringer, de økonomiske skoler, forskellige former for økonomi – planøkonomi, blandingsøkonomi og markedsøkonomi, forskellige former for arbejdsløshed, høj og lavkonjunktur, diverse statistikker.</p>
Arbejdsformer	<ul style="list-style-type: none"> - Klasseundervisning - pararbejde - individuelle skriveøvelser - elevoplæg - projektarbejde - eksamensforberedelse

Titel 8	Særfagligt forløb i religion: Buddhisme og repetition (2019)
Indhold	<p>Buddhismen er et universalistisk opgør med hinduismen, der (som jødedommen) var knyttet til et folk og et område. Buddha betyder Den Oplyste.</p> <p>Buddhalegenden: Prins Siddharthas liv illustrerer middeelvejen mellem de to ekstremer prinsetilværelsen og asketlivet. Den Ottelede Middeelvej er kuren mod Dhuka (smerte/nytteløs stræben) og Den Fjerde Ædle Sandhed.</p> <p>Benarestalen: Buddha forklarer Dharmaen (dvs. buddhismen) for sine disciple (kan sammenlignes med Bjergprædikenen). En central tekst i buddhismen, der forklarer De Fire Ædle Sandheder.</p> <p>Samsara, genfødslernes hjul. Karmaloven bestemmer dine genfødsler. Trosbekendelsen/de tre tilflugter: Buddha (læreren), Dharma (visdommen), Sangha (det troende fællesskab).</p> <p>Sammenligning ml. tre praksisformer: Nirvanisk buddhisme (elitær), Karmisk buddhisme (mere folkelig) og Apotropæisk (magisk) buddhisme (ren folkelig).</p> <p>Billeder: Tiggermunk modtager ris af lægfolk, som så får god karma; Mange små daglige ritualer, der er præget af apotropæisk buddhisme (dennesidig).</p> <p>Google-buddhisme og kobling til introkursus med sociologiske begreber, fx synkretisme, individualiseret, ikke-institutionaliseret religion og genfortryllelse.</p> <p>Hertil en række kildeanalyser ud fra analysemodellen.</p> <p>Materiale: Højbjerg, Mette: ”Google-buddhismen er landet”, <i>Politiken</i> 2011 Madsen, Motzfeldt, Reimick m.fl.: ”Buddhisme” <i>Grundbog til religion C</i>, Systime iBog, besøgt efteråret 2019: https://grundbogentilreligionc.systime.dk/index.php?id=234 ; https://grundbogentilreligionc.systime.dk/index.php?id=168 ; https://grundbogentilreligionc.systime.dk/index.php?id=169 ; https://grundbogentilreligionc.systime.dk/index.php?id=170 ;</p>

	<p> https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/index.php?id=171 ; https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/index.php?id=238 ; Repetition fra grundbogen: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/index.php?id=280 og https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/index.php?id=279 </p> <p> Video: Hedman, Rikke (red.): <i>5 skarpe om buddhisme</i>, Danmarks Radio (DR K), 2014, besøgt på CFU efteråret 2019 </p> <p> Kilder: ”Benarestalen”, fra <i>Vinaya Pitaka</i> (I, 10), oversættelse: Christian Lindtner (ukendt årstal) Borup, Jørn: ”Buddhalegenden, kort udgave” Forlaget Univers Borup, Jørn: ”Japanere På Pilgrimsfærd”, <i>Kristeligt Dagblad</i>, 2003 (uddrag), besøgt efteråret 2019: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=c684 <i>Buddha.dk</i> (Karma Kadjy-linjen i Danmark) uddrag fra hjemmeside, besøgt efteråret 2019: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=c685 Hansen, Nanna H.: ”Jeg vil gerne elske alle levende væsener lige højt”, Interview i <i>Politiken</i> 2004: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=c652 Logan, Pamela: ”Øjenvidne til en tibetansk himmelbegravelse”, <i>alumnus.caltech.edu</i>: https://grundbogentilreligionc.systeme.dk/?id=c653 </p>
Omfang	13 lektioner a 45 min. Normalsider: 28,4 normalsider
Særlige fokus-punkter	Følgende punkter fra læreplanen 2017 er mødt: - et 4. forløb (mindst 4 forløb i alt) - udvalgte sider af yderligere én religion (her buddhisme)
Arbejds-former	Diverse arbejdsformer under generel inddragelse af it, såsom CL, tavleundervisning, elevoplæg, klasses Diskussion, individuelt arbejde og gruppearbejde, fx matrix-grupper.